

ARCHEOLOGIA TECHNICA 32/2021

ISSN 1805-7241

<http://archeologiatechnica.cz>

STARÁ HUŤ U ADAMOVA V ROCE 2021 EXPERIMENTÁLNÍ A UKÁZKOVÉ TAVBY – ZPRÁVA

Ondřej Merta

Dostupné online:

<http://archeologiatechnica.cz/node/365>

Citace článku:

Merta, O. 2021: Stará huť u Adamova v roce 2021 – experimentální a ukázkové tavby – zpráva. Archeologia technica 32, 107-108.

© Autoři, 2021

Technické muzeum v Brně / Purkyňova 105, 612 00 Brno, Czech Republic
Tel.: 541 421 426 / www.tnbrno.cz

 TECHNICKÉ
MUZEUM
V BRNĚ

Archeologia technica

Archeologia technica je odborným recenzovaným periodikem předkládajícím příspěvky spojené se „zkoumáním výrobních objektů a technologií archeologickými metodami“, průmyslovou archeologií i praktickými experimenty. Rádi bychom poskytovali prostor pro publikování a diskusi problematiky spjaté s archeologickými výzkumy technických a technologických zařízení, dokumentací a záchranou průmyslového dědictví a seznamování s výsledky praktických experimentů prováděných v rekonstrukcích starých výrobních zařízení. Kromě obsáhlejších příspěvků jsou přijímány též kratší zprávy o vybraných výrobních objektech, výrobních technologiích z nejrůznějších časových období, ale i dalších tematicky souvisejících aktivitách.

První text dvaatřicátého čísla AT navazuje na problematiku raně středověkých železářských dyzen zmíněnou i v minulém čísle. Tentokrát ne z prostředí střední části Moravského krasu, ale severněji ležícího Kunštátska. Praktickým experimentům se budeme věnovat v článcích pojednávajících o experimentální ražbě replik pražských grošů Aleny Selucké a Jaroslava Jelínka, o výrobě jednoho z halštatských vozů nalezených v Býčí skále v Moravském krasu Zdeňka Čermáka a grafitových zásobnic, provedeným Pavlem Macků.

Dvojici příspěvků s tematikou výroby dřevěného uhlí z minulého čísla doplňuje práce širokého autorského kolektivu představující převážně rukou Mirka Dejerala archeologicko-historickou část grantového projektu věnovaného rozličným aspektům působení starých uhlířů v pěti různých regionech českých zemí.

I Hynek Zbranek a Jiří Zubalík navazují na texty o nových nálezech barvíren (z předminulého čísla), tvořících nedílnou součást kdysi významného brněnského textilnického centra, představením třetí archeologicky zkoumané lokality.

Dokumentaci dokladů výroby stavebních materiálů tentokrát zastupuje práce Petera Nagyho přibližující výzkum novověké cihelny v okrese Nitra.

Ne zcela obvyklé jsou poslední dva články nořící se do hlubin. V prvním případě prostřednictvím autorů pod vedením Michala Zezuly do ostravského sklepa za dobře dochovaným parovodním kotlem, v případě druhém nám Ivan Rous přiblíží hledání ponorky nesoucí jméno jeho působiště – Liberce, resp. Reichenbergu ztracené v Biskajském zálivu v letech druhé světové války a možné další využití v souvislosti s tímto pro nás suchozemce neobvyklým tématem vyvinutého průzkumného zařízení.

Obsah čísla doplňuje zpráva o experimentálních i ukázkových tavbách v železářských pecích a dalších bohulibých činnostech ve Staré huti u Adamova v roce 2021.

Archeologia technica je odborným recenzovaným periodikem předkládajícím příspěvky spojené se „zkoumáním výrobních objektů a technologií archeologickými metodami“, průmyslovou archeologií i praktickými experimenty. Rádi bychom poskytovali prostor pro publikování a diskusi problematiky spjaté s archeologickými výzkumy technických a technologických zařízení, dokumentací a záchranou průmyslového dědictví a seznamování s výsledky praktických experimentů prováděných v rekonstrukcích starých výrobních zařízení.

Kromě obsáhlejších příspěvků jsou přijímány též kratší zprávy o vybraných výrobních objektech, výrobních technologiích z nejrůznějších časových období, ale i dalších tematicky souvisejících aktivitách.

Další informace pro autory jsou uvedeny na webu Technického muzea v Brně www.tnbrno.cz. Doporučili bychom Vaší pozornosti i stránky www.starahut.com, kde je možné nalézt jak starší publikace Archeologia technica ve formátu pdf, tak informace o akcích pořádaných Technickým muzeem v Brně na poli starého železářství. A v neposlední řadě web tohoto periodika i tradiční stejnojmenné odborné konference, jehož adresa zní archeologia-technica.cz.

Za redakční radu Ondřej Merta

Obsah

Stopy přímé výroby železa v lese Nevěrný severně Rudky u Kunštátu <i>Ondřej Merta</i>	3
Experimentální ražba repliky pražského groše <i>Jaroslav Jelínek – Alena Selucká</i>	11
Konfrontace výroby halštatského vozu ze závěru 6. stol. př. Kr. z Býčí skály a středověkých platněřských technik <i>Zdeněk Čermák</i>	22
Uhlířství a jeho archeologické doklady – historicko-archeologický pohled na provozování řemesla <i>Přemysl Bobek – Roman Brejcha – Miroslav Dejmal – Jakub Houška – Hana Johanis – Jan John – Michala Příbylová Lenka Sedláčková – Silvie Suchánková – Péter Szabó – Jakub Šimík</i>	31
Výsledky archeologického výskumu zaniknuté tehelny v Lehote (okres Nitra) <i>Peter Nagy</i>	57
Výroba a výpal grafitových keramických nádob se zaměřením na zásobnice pohledem experimentu <i>Pavel Macků</i>	65
Schwarzova barvírna v areálu bývalé Vlněny v Brně <i>Hynek Zbranek – Jiří Zubalík</i>	80
Nález kombinovaného parovodního kotle typu Strebel při archeologickém výzkumu tzv. Laubů v Moravské Ostravě <i>Michal Zezula – Marek Kiecoň – Radek Mišanec – Romana Rosová</i>	88
Využití magnetometru k hledání vraku ponorky U-206 Reichenberg <i>Ivan Rous</i>	100
Stará huť u Adamova v roce 2021 – experimentální a ukázkové tavby <i>Ondřej Merta</i>	107

STARÁ HUŤ U ADAMOVA V ROCE 2021

Ondřej Merta

V květnovém i náhradním zářijovém termínu proběhly v roce 2021 v areálu Staré huti u Adamova další ze série akcí, jejichž cílem je osvojování si starých železářských technologií a propagace tradičních řemesel krajiny Moravského krasu.

Klíčová slova: železářské pece – vápenka – kovářství – experimentální archeologie

OLD IRONWORKS AT ADAMOV IN YEAR 2021

In May and in the alternative September term, another of a series of events took place in the area of the Old Ironworks near Adamov, the aim of which is to master old ironmaking technologies and promote the traditional crafts of the Moravian Karst landscape.

KeyWords: bloomery furnaces – lime kiln – smithy – experimental archaeology

Ani rok 2021 neproběhl, co se ukázkových a experimentálních taveb v areálu Staré huti u Adamova týče, obvyklým způsobem. Akce, které bychom mohli nazvat workshopem, se nakonec uskutečnily dvě – v květnu a září, doplněné ještě ukázkovými tavnými pro Českou televizi (či pro TMB a Spolek Františka, abychom se mohli pochlubit v České televizi) a Setkáním/Slovany na huti konanými v zářijovém termínu.

Ve dnech 25.-29. května proběhl účastí omezený workshop, během něž se podařilo provést osm taveb, během nichž byla použita pizolitická ruda pocházející z Albánie, magnetit z Vlastějovic, místní limonitická ruda a pelosiderit z Ostrožské Nové Vsi. Poslední zmíněné rudě se věnovaly kolegyně z Muzea jihovýchodní Moravy, osahávající si surovinu pro vlastní akci – Stará řemesla na hradě Malenovice (4. září 2021). Současně došlo k opravě pecí, přípravě surovin a okrsku starého železářství, trpícího nedostatečnou údržbou v kovidovém čase, a k ukázkovým tavným pro účely natáčení záběrů pro dvojici pořadů připravovaných Českou televizí dne 19. června. Taven byl olomučanský limonit a novoveský pelosiderit. V sobotu 17. a neděli 18. července jsme s pomocí členů Spolku Františka a skupiny DAGA vyčistili prostor mezi okrskem starého železářství a vysokou pecí od náletové zeleně (zejména mladé topoly osiky vyrostlé z kořenového systému dvojice stromů pokácených před dvěma roky). Ze získaných prutů byl zhotoven plot vymezující prostor experimentální vápenné pece, dehtové pece a chlebové pece. Ve čtvrtek a pátek 16.-17. září proběhl zkrácený workshop starého železářství (v tomto případě snad lépe starých řemesel), v jehož průběhu byla provedena jen jedna tavba v kusové peci (pec 3,

směs rudy z Olomučan a železných okují), neboť se povážlivě krátila zásoba použitelné rudy. Vápenická sekce Spolku Františka opravila, naplnila a vypálila vápennou pec, v provozu byla dehtová pec, pečen chleba a kována replika středověké kovadlinky k rozšíření souboru předváděného dobového nářadí.

V sobotu 18. září došlo na odloženou akci pro veřejnost (Setkání/Slované na huti), v jejím rámci jsme tavili v pecích 3 a 4, předváděno bylo kování, pečení chleba, dobíhající výpal vápna a členové skupiny living history DAGA předváděli ukázky boje raně středověkých bojovníků a drobných řemesel. Po ukončení akce pro veřejnost proběhla ještě jedna tavba pro experimentální účely – v jejímž finále byla pec č. 3 destruována.

Na webu Spolku Františka je možno si přečíst detailnější popis zde krátce zmíněných dějů:

Květnové počínání v Josefově v roce 2021 a co přineslo

<http://www.starahut.com/node/164#sthash.oXiYvHhX.dpbs>

Z hutníků televizními hvězdami, alias proč se tavilo i v červnu

<http://www.starahut.com/node/165#sthash.7rvVvMDh.dpbs>

Zachycení jedné z květnových taveb zlínskými kolegyněmi je možno shlédnout zde:

<https://www.youtube.com/watch?v=GiRCCkaksY>

a zprávu předáka vápeníků Petra Kose o zářijovém workshopu na webu jeho zaměstnavatele, Ústavu archeologické památkové péče v Brně, zde:

<https://www.uapp.cz/aktuality/workshop-stareho-zelezarstvi-a-remesel-a-21-setkani-ve-stredni-casti-moravskeho-krasu>

Obr. 1: Experimentální huť odpoledne 27. května 2021. Stará huť u Adamova. Foto: Ondřej Merta

Obr. 2: Prvotní zpracování je prováděno na dřevěném špalku. Na železném kusu je patrná miskovitá prohlubeň vytvořená proudem dmýchaného vzduchu. Stará huť u Adamova, květen 2021. Foto: Martin Barák

Obr. 3: Patrickem Bártou a Michalem Hlavicou zhotovená replika raně středověké kovadliny. Stará huť u Adamova, září 2021. Foto: Martin Barák

Obr. 4: Petr Kos začal rozebírat vypálenou vsázku vápenné pece. Stará huť u Adamova, září 2021. Foto: Martin Barák

Obr. 5: Dominik Talla odebírá vzorky strusek z jednotlivých taveb k dalšímu zpracování. Stará huť u Adamova, září 2021. Foto: Ondřej Merta

Seznam autorů

Mgr. Přemysl Bobek, Ph.D.

Botanický ústav AV ČR
Zámek 1, 252 43 Průhonice
premysl.bobek@ibot.cas.cz

Mgr. Roman Brejcha

Univerzita Karlova v Praze
Přírodovědecká fakulta - Katedra fyzické geografie a geoekologie
Albertov 6, 128 43 Praha 2
r.brejcha@centrum.cz

Mgr. Zdeněk Čermák

Palackého univerzita
Filozofická fakulta, Katedra historie, sekce archeologie
Na Hradě 5, 779 00 Olomouc
zdenek.cermak@centrum.cz

Mgr. Miroslav Dejmal, Ph.D.

Archaia Brno z.ú.
Bezručova 78/15, 602 00 Brno
mdejmal@archaiabrno.cz

Ing. Jakub Houška, Ph.D.

Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu
a okrasné zahradnictví, v.v.i.
Odbor ekologie krajiny
Lidická 25/27, Brno, 602 00
jakub.houska@vukoz.cz

Jaroslav Jelínek

Technické muzeum v Brně
Metodické centrum konzervace

Ing. Hana Johanis

Česká zemědělská univerzita v Praze
Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů
Katedra pedologie a ochrany půd
Kamýcká 129, 165 00 Praha – Suchbátka
hurychova@af.czu.cz

PhDr. Jan John, Ph.D.

Univerzita Karlova v Praze
Přírodovědecká fakulta - Katedra fyzické geografie a geoekologie
Albertov 6, 128 43 Praha 2
jjohn@jcu.cz

Mgr. Marek Kiecoň

Národní památkový ústav, Územní odborné pracoviště v Ostravě
Bezručovo nám. 1147/1, 746 01, Opava 1
kiecon.marek@npu.cz

Mgr. Pavel Macků

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Filozofická fakulta, Archeologický ústav
Braníšovská 1645/31a, 370 05 České Budějovice
mackup01@ff.jcu.cz

Mgr. Ondřej Merta

Technické muzeum v Brně
Purkyňova 105, 612 00 Brno
merta@technicalmuseum.cz

Mgr. Radek Míšanec

Národní památkový ústav
Územní odborné pracoviště v Ostravě
Odboje 1941/1, 702 00 Ostrava – Moravská Ostrava
misanec.radek@npu.cz

Mgr. Peter Nagy

Slovenské národné múzeum – Archeologické múzeum
Žižkova 12, P.O.BOX 13, 810 06 Bratislava
p.nagy.engerau@gmail.com

Mgr. Michala Příbylová

Archaia Brno z.ú.
Bezručova 78/15, 602 00 Brno
pribylova@archaiabrno.cz

Mgr. Romana Rosová, Ph.D.

Národní památkový ústav
Územní odborné pracoviště v Ostravě
Odboje 1941/1, 702 00 Ostrava – Moravská Ostrava
rosova.romana@npu.cz

Ivan Rous

Severočeské muzeum v Liberci
Masarykova 437/11, 460 01 Liberec 1
ivan.rous@muzeumlb.cz

Mgr. Lenka Sedláčková, Ph.D.

Archaia Brno z.ú.
Bezručova 78/15, 602 00 Brno
lsedlackova@archaiabrno.cz

Ing. Alena Selucká

Technické muzeum v Brně
Metodické centrum konzervace
Purkyňova 105, 612 00 Brno
selucka@technicalmuseum.cz

Mgr. Silvie Suchánková

Botanický ústav AV ČR
Oddělení vegetační ekologie
Lidická 25/27, 602 00 Brno
silvie.suchankova@ibot.cas.cz

Mgr. Péter Szabó, Ph.D.

Botanický ústav AV ČR
Oddělení vegetační ekologie
Lidická 25/27, 602 00 Brno
peter.szabo@ibot.cas.cz

Mgr. Jakub Šimík

Archaia Brno z.ú.
Bezručova 78/15, 602 00 Brno
simik@archaiabrno.cz

Mgr. Hynek Zbranek

Archaia Brno z.ú.
Bezručova 78/15, 602 00 Brno
hzbranek@archaiabrno.cz

Mgr. Michal Zezula, Ph.D.

Národní památkový ústav
Územní odborné pracoviště v Ostravě
Odboje 1941/1, 702 00 Ostrava – Moravská Ostrava
zezula.michal@npu.cz

Mgr. Jiří Zubalík

Ústav archeologické památkové péče Brno
Kaloudova 1321/30, 614 00 Brno
zubalik@uapp.cz